מה שנשכר הוא מפסיד: **גמ'** קא סלקא דעתך למזרח ביתו למערב ביתו בשלמא הימנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יתר מכאן משכחת לה דמטי לביתיה ולא מטי לעירובו אלא הימנו ולעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מכאן היכי משכחת לה א"ר יצחק מי סברת למזרח ביתו למערב ביתו לא למזרח בנו למערב בנו [א]רבא בר רב שילא אמר אפי' תימא למזרח ביתו ולמערב ביתו כגון דקאי ביתיה באלכסונא: הנותן עירובו בתוך עיבורה וכו': חוץ לתחום [ב]ס"ד אלא אימא חוץ לעיבורה: מה שנשכר הוא מפסיד: מה שנשכר ותו לא והתניא הנותן את עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לעיבורה של עיר אפילו אמה אחת משתכר אותה אמה ומפסיד את כל העיר כולה מפני שמדת העיר עולה לו במדת התחום לא קשיא [ג]כאן שכלתה מדתו בחצי העיר כאן שכלתה מדתו בסוף העיר וכדר' אידי דאמר רבי אידי א"ר יהושע בן לוי [ג][ד]היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר כלתה מדתו בסוף העיר נעשית לו העיר כולה כד' אמות ומשלימין לו את השאר א"ר אידי [ג]אין אלו אלא דברי נביאות מה לי כלתה בחצי העיר מה לי כלתה בסוף העיר אמר רבא תרווייהו תננהי [ה]אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין

מה שנשכר. לרוח זה נפסל לרוח שכנגדה שהרי מנה מן העירוב אלפים לכל רוח ואם נתנו בסוף אלף למזרח נמצא שכלות אלפים של מזרח בסוף ג' אלפים לעיר ונשתכר אלף ואלפים של מערב כלות בסוף אלף של מערב העיר והפסיד האלף וקמ"ל דאין העיר עולה לו מן חשבון האלפים של מערב אלא כולה כד"א: **גמ' למזרח ביתו.** ואמר לבנו לערב לו במערב ביתו נמצא שביתו עומד (א) בינו לבין עירובו והיכי תני ממנו ולעירובו אלפים ולביתו יותר מכאן הא ודאי עירובו מרחיק טפי: **דמטי לביתיה.** שהיה יכול לילך לביתו בלא עירוב אבל לעירוביה לא הוה מטי: **באלכסונא.** בינו לבין עירובו משוך עירובו למערב יותר מביתו ואעפ"כ פעמים שהאלכסון רב והרי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו:

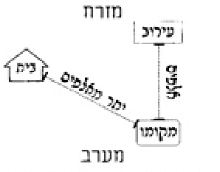

חוץ לתחום ס"ד. הא לא הוי עירוב: **משתכר אותה אמה.** לרוח העירוב והפסיד מדת כל העיר לרוח שכנגדה שכשימדוד אלפים מעירובו לצד העיר תעלה לו מדת העיר מן החשבון: **שכלתה מדתו בחצי העיר.** אם היתה עיר גדולה או שהרחיק עירובו מן העיר עד שאין כל העיר נבלעת במדת אלפים של עירוב תעלה לו העיר מן החשבון ומפסידה ואם היתה כל העיר נבלעת באלפים של עירובו הויא לה כולה כארבע אמות: **היה מודד ובא.** שבת חוץ לעיר ולא היה יודע שיש עיר סמוך לו ותנן בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מה.) הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס לעיר אלא עד אלפים ממקום שביתתו והתחיל למנות אלפים פסיעות בינוניות וכלתה מדתו כו'. והוא הדין נמי לנותן עירובו חוץ לעיר וקנה שביתה: **א"ר אידי אין אלו אלא דברי נביאות.** כמתנבא מפי הגבורה שאינו נותן טעם לדבריו אמרן רבי יהושע בן לוי לדברים הללו ואי לאו דגמיר להו מרביה לא הוה אמר כי האי מילתא בלא טעמא: **אמר רבא.** ומאי נביאותיה תרווייהו תננהי במתני' דאנשי עיר גדולה שהיתה להן עיר קטנה בתוך אלפים ויוצאין מעירן והולכין לילך דרך הקטנה מהלכין את כל העיר הקטנה הסמוכה להן ועל כרחך ה"ק מהלכין את כולה כד' אמות ומשלימין מדתן חוצה לה דאי ס"ד מדת העיר סליק להו מאי אתא לאשמועינן פשיטא דעד אלפים יכול להלך(ט): ואין

כאן שכלתה מדתו בסוף העיר. תימה ולרבנן דאמרי בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מה.) בישן בדרך שיש לו ח' על ח' ומסתמא דה"ה לנותן עירובו כיון דקים לן דנותן עירובו יש לו ד' אמות כמו שבת הוא נשכר ד' אמות שאם נתן עירובו למזרח העיר ד' אמות חוץ לעיבורה של עיר הרי הולך למזרח ח' אמות ואלפים ולמערב אלפים פחות ד' אמות מה שהעיר נחשב לו וי"ל דלר"א דאמר והוא באמצען או לרבי יהודה דאמר בורר לו ד' אמות בכל רוח שירצה מה שנשכר הוא מפסיד שנשכר ד' אמות במקום העירוב ומפסיד ד' אמות העיר דמונין לו העיר כד' אמות וא"ת לרמי בר חמא דמספקא ליה בסוף מי שהוציאוהו (לעיל דף נג.) בנותן עירובו אם יש לו ד' אמות תפשוט מהכא דאי אין לו ד' אמות א"כ מפסיד יותר ממה שנשכר שאם נותן עירוב ארבע אמות חוץ לעיבורה של עיר לצד מזרח נשכר ד' אמות לצד מזרח ומפסיד ח' אמות לצד מערב דמונין לו ד"א שחוץ לעיבורה של עיר והעיר ד' אמות ואומר ר"י דלרמי בר חמא (ב) אם נותן עירובו אין לו ד"א גם העיר אם מובלעת תוך תחום העירוב נחשבת לו כמשהו ואין מפסיד כלום במשך העיר דהאמר בס"פ דהנותן עירובו בתוך העיר או בתוך מערה שיש בה דיורין יש לו אלפים חוצה לה ואמאי יש לו אלפים שלימות כיון דנחשבה כד' אמות ונאמר שהנותן עירובו אין לו ד' אמות אלא ודאי ס"ל שאם אין לו ד' אמות העיר נחשבת לו כמשהו וא"ת ולר"א דאמר והוא באמצען כשנתן עירובו באמה אחרונה של עיבור העיר לצד מזרח יהיה לו לצד מזרח ב' אמות ואלפים ולצד מערב אלפים פחות ב' אמות דהעיר נחשבת לו כד' אמות ולעירוב נותן ב' אמות וב' אמות שניות של עיר יעלו לחשבון אלפים ואמאי תנן המניח עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום וי"ל כשעומד תוך המחילות או במקום שנחשב כד"א אין חילוק בין עומד באמצע לעומד בסוף דאפי' עומד בסופו כאילו עומד באמצעו ואין נותנין חוצה לה כלום דהא במי שהוציאוהו חוץ לתחום ונתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ולא חוצה לה ואפי' הוא עומד בסופה: **אין** אלו אלא דברי נביאות. אומר ר"י דבכ"מ שאומר אין אלו אלא דברי נביאות הוי לשבח כלומר אין חכמה כזו שמבין לחלק כל כך סברא מועטת וברוח הקדש אמר דהכי משמע בפ"ק דבבא בתרא (דף יב.) גבי מנת בכרס אני מוכר לך סומכוס אומר לא יפחות לו מג' קבין א"ר יוסי אין אלו אלא דברי נביאות ומייתי עלה מיום שחרב בית המקדש נטלה נבואה מן הנביאים ונתנה לחכמים משמע דלשבח קאמר ובפ' (ג) אלו מומין (בכורות דף מה.) דלאשכחן דלא הוי לשבח לא קאמר בהאי לישנא אלא עשו דבריהם כדברי נביאות פי' לאומרם בלא טעם דפריך אי אבר הוא באהל נמי ליטמא והכא נמי הוי לשבח כההוא דב"ב וקאמר רבא תרווייהו תננהי ומאי קמ"ל ריב"ל ומסיק דסוף העיר איצטריכא ליה לריב"ל לאשמעינן דלא תנן אבל אין לפרש דרב אידי קורא אותן דברי נביאות לומר שאין נראה לחלק בדבר ורבא קאמר תרווייהו תננהי ושפיר חילק ריב"ל אע"ג דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עא:) גבי הא דאמר רבה כשם שטומאה בלועה כו' קאמר תרווייהו תננהי והתם הוי פירושו מאי קמ"ל רבה מדקא משני כי קאמר רבה כגון שבלע ב' טבעות מ"מ אשכחן נמי בפרק אין מעמידין [ו]תרווייהו תננהי דלא להביא סייעתא לדבריו גבי הא דקאמר [ז](רבא) המקדש [ח](בשור) הנסקל כו' מ"מ הכא משמע דרבא בא להקשות מאי קמ"ל ריב"ל מדמסיק סוף העיר איצטריכא ליה ומיהו רבינו שמואל לא גרס איצטריך אלא סוף העיר לא תנן ודוחק הוא שמוחק הספרים ועוד לא מצינו למימר דר' אידי לא סבר (ד) כר' יהושע דהא לא מתרצא מתני' וברייתא אלא כר' יהושע כדאמר לעיל ומהר"י אומר דמתני' וברייתא איירי בלן בה ולהכי כי כלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נחשבת לו כד' אמות למנין אלפים דהא אפילו כלתה מדתו בחצי העיר בלן בה נחשבת לו כד' אמות להלך את כולה כדמשמע בהדר (לקמן דף עג.) דקאמר והרי נותן עירובו בסוף אלפים וקאתי וביית בביתיה אלמא בלן בה אפילו כלו אלפים שלו בתחילת העיר נעשית כל העיר כד' אמות וכן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לח:) דקאמר מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים לכאן ופירש רש"י דכל העיר נעשית לו כד' אמות כיון דלן בה ור' אידי לא מתמה אלא אר' יהושע דאמר אפילו במודד כשכלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נעשית לו כד' אמות ולהכי מתמה כיון (ה) כשכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר ולא נעשית לו כד' אמות אפילו להלך את כולה כי כלתה בסוף העיר נמי אין נעשית כל העיר כד' אמות להשלים לו את השאר והשתא אתי שפיר מאי דפריך לעיל מה שנשכר ותו לא והתניא כו' ולא פריך ממתני' והתנן ולמודד שאמרו כו' דלגבי מודד הוה ידע דיש לחלק בין כלתה מדתו בחצי העיר לכלתה בסוף העיר ולהכי פריך מנותן דהוה לן בה ומשני דבלן בה נמי יש לחלק דבכלתה מדתו בחצי העיר נהי דנעשית לו כד' אמות שיכול להלך כל העיר לענין שיכול ללכת לצד אחר של עיר לא נעשית לו כד' אמות ולספרים דגרסי נמי סוף העיר איצטריכא ליה דלא תנן אתי שפיר אף על גב דסוף העיר נמי תנן דאם לא כן תיקשה ממתניתין אברייתא כדאקשי לעיל מ"מ במודד איצטריכא ליה דהא לא שמעי' ממתניתין כדפירשתי: ועוד

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תח סעיף ד:

נו ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף א:

נז ג מיי' שם ופכ"ז מהל' שבת הלכה ה סמג עשין א טוש"ע שם סעיף א:

◆

רבינו חננאל

קס"ד מזרח [מזרח] ביתו ומערב מערב ביתו. בשלמא לביתו אלפים לעירובו יתר מיכן משכחת לה, כגון דעירב ואנח עירובו למזרח ביתו, ואתי ממערב ביתו דמטיא לבייתיה ולא מטא לעירוביה. אלא לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מיכן היכי משכחת לה. ופריק ר' יצחק מתני' דקתני מזרח ביתו מזרח בנו הוא, ולא ידע היכא אנח בנו עירוב, וחשיך ליה יומא בדוכתא[א] האי דיניה דמטי לבייתיה ולא מטי לעירוביה. רבה בר רב שילא אמר אפילו תימא מזרח ביתו ומערב ביתו וכגון דקאי ביתו באלכסון. פי' כגון שנתן עירובו במזרח ביתו מן הצד, נמצא ממקום רגליו עד עירובו אלפים אמה מכוונות, וביתו עומד בקרן זוית לעירובו, כשמגיע הדרך הנכון ונוטה ללכת לביתו, נמצא מהלך באלכסון, ועודף עליו יתרון האלכסון כולו שהוא בכל אמה שני חומשי אמה, כדקיימא לן כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. וזהו שאמר לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מיכן אסור לביתו ומותר לעירובו, שכבר עקר שביתתו מביתו. אבל אם ביתו בתוך אלפים אמה עומד אע"פ שעירב (לנו) [לו] בנו לא נעקרה שביתתו מביתו אלא מותר לביתו ובטל עירובו. הנותן עירובו בעיבורה של עיר, שהיא בתוך שבעים אמה ושיריים, **לא עשה כלום**, שהעיבור מכלל העיר הוא חשוב וכאילו עירובו בתוך העיר היא, וכמו מי שלא נתן עירוב כלל דמי. נתנו לעירוב חוץ לתחום (בין) [כיון] שאין יכול להלך לעירוב בשבת אינו עירוב. שנמצא הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר. ותריצנא אלא אימא חוץ לעיבורה של עיר. מה שנשכר הוא מפסיד. פי' הנותן עירובו במזרחה של עיר מחוץ לעיבורה אלף אמה, נשתכר אלף אמה שיש (לך) [לו] לילך במזרחה של עיר שלשת אלפים אמה, אלף אמה שהן מן העיר ועד עירובו, ומעירובו ולהלן אלפים אמה, והפסיד ממערבה של עיר אלף אמה. שאין לו רשות לילך במערבה של עיר אלא אלף אמה בלבד. ואקשינן איני והתניא נתנו חוץ לעיבורה

[א] לשון זה אין לו ביאור ואולי צ"ל ומסתמא לה האי דינא דמטא לעירוביה ולא מטא לביתיה וצ"ע.

מסורת הש"ס

א) י"ב רבה, ב) לעיל מג: ע"ש, ג) ב"ב יב. בכורות מה., ד) [לקמן סא.], ה) [יכול להלך ואין אנשי כו' הכ"א. רש"ל], ו) [ע"ז דף לד:], ז) [צ"ל רבה], ח) [צ"ל בפרק שור].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למזרח ביתו וכו' עומד בינו לבין עירובו כזה:

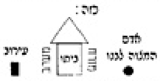

(ב) תוס' ד"ה כאן וכו' דלרמי בר חמא דאם: (ג) ד"ה אין אלו וכו' ובפרק מומין אלו דלא הוי: (ד) בא"ד לא סבר לה כר' יהושע ב"ל דהא לא כ"ל וכן בסמוך: (ה) בא"ד ולהכי מתמה כיון דכשכלתה:

◆

מוסף רש"י

היה מודד ובא. הנותן עירובו ובא לילך ממקום עירובו אלפים, **וכלתה מדתו**, בחצי עיר אחרת שעירבו את כולה אי נמי כיו"ט (לעיל מב.). **דברי נביאות.** בלא טעם (ב"ב יב.) שאין צריכים לתת טעם לנבואתם לפי שבלא טעם שומעים להם (בכורות מה.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

של עיר אפי' אמה אחת נשכר אותה אמה והפסיד את העיר כולה, מפני שמידת העיר עולה למידת התחום. ופרקינן לא קשיא משנתינו כגון שכלתה מידתו בסוף העיר. כגון שנתן את עירובו חוץ לעיבורה של עיר באלף אמה והעיר היתה כולה אלף אמה, נמצא ממקום עירוב עד סוף העיר אלפים אמה, אלף אמה שהן מן העירוב עד עיבורה של [עיר], ואלף אמה מידת העיר. וכר' יהושע בן לוי דאמר היה מודד ובא והגיעה מידתו בסוף העיר נעשית כל העיר כארבע אמות, ומשלימין תשלום אלפים אמה מחוץ לעיר שהן אלף אמה. נמצא מה שנשכר במזרח הפסיד כנגדו במערב ולא הפסיד מכלל העיר כלום. וברייתא כגון שכלתה מידתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר, נמצא (זה) שהפסיד חצי העיר ואלפים אמה שמן הצד האחד ולא נשתכר באותו הצד שנתן עירובו אלא אלף אמה בלבד. ואע"ג דא"ר אידי אין אלו אלא דברי נביאות שאינן נשמעין כטעם אלא כגזירה, מה לי כלתה מידתו בחצי העיר ומה לי כלתה בסוף העיר. האמר רבא כר' יהושע בן לוי ומסייע ליה ממשנתינו נמצא מקיים דבריו, ולפיכך אמר תרווייהו תננהי. אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה מפני שהיא קטנה וכלתה מידתו בסוף העיר.